

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ФІЗИКИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

У статті йде мова про сучасні форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання фізики в старшій школі. Вказано, що для досягнення високої результативності навчання і виховання учнів назріла необхідність широко використовувати лекційно-семінарську форму, в основі якої лежать уроки-лекції, уроки-семінари і уроки-конференції. Показана сутність і структура представлених уроків, а також їх роль у розвитку навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Ключові слова: навчання фізики, форми діяльності, лекційно-семінарська форма навчання, підготовка учнів до навчальної діяльності.

В умовах корінної перебудови середньої загальноосвітньої школи для досягнення високої результативності навчання і виховання учнів назріла необхідність широко використовувати лекційно-семінарську форму, в основі якої лежать уроки-лекції, уроки-семінари і уроки-конференції.

З урахуванням специфічних особливостей лекційно-семінарської форми навчання фізики, її загального призначення в навчальному процесі слід виділити такі основні функції:

– **інформаційну**, яка виражається в передачі учням спеціально відібраного і особливим чином структурованого навчального матеріалу. Змістова сторона лекцій, семінарів і конференцій забезпечує формування системи знань, що підлягають засвоєнню учнями;

– **світоглядну і виховну**, які нерозривно пов'язані з інформаційною, тому що світогляд обов'язково припускає оволодіння певною системою знань. Однак повідомлені і набуті знання лише тоді “включаються” в світогляд особистості, коли викликають відповідну спрямованість її діяльності, коли стають принципами регуляції поведінки, оцінки відношення до себе, праці, навколишніх людей, до суспільних явищ. Особиста переконаність учителя, його пристрасність і принциповість – найважливіші умови розв'язання світоглядних і виховних завдань;

– **логіко-методологічну**, яка містить розв'язання задачі, пов'язаної з формуванням мислення учнів. І мова не лише в тому, що сам учитель правильно мислить, логічний і послідовний у своїх думках, уміло розкриває логіку розвитку науки і розв'язання її проблем, але і в тому, що він управляє мисленням учнів, викликаючи їх активність і складні процеси передбачення можливих результатів тих або інших фізичних явищ, процесів, результатів експериментів і спостережень тощо. Особливе місце тут займає розкриття методології науки;

– **методичну**, яка включає методичне керівництво діяльністю учнів. Воно здійснюється через логіку науки, а також і безпосередньо шляхом використання на уроках-лекціях, уроках-семінарах і уроках-конференціях методичних рекомендацій і порад щодо роботи над навчальним матеріалом, з додатковими джерелами інформації.

На лекціях, семінарах і конференціях усі названі функції нерозривно пов'язані між собою, постійно взаємодіють, а у ряді випадків переходять одна в іншу.

Сформулюємо також найважливіші дидактичні вимоги, що ставляться до *лекційно-семінарської форми навчання*, а саме:

– методологічна і світоглядна спрямованість; пізнавальна цінність; високий науковий рівень лекцій, семінарів, конференцій, віддзеркалення на заняттях соціального і науково-технічного прогресу;

- використання чітких і точних доведень, висловлених положень і думок;
- нерозривний зв'язок матеріалу, що вивчається, з життям, навколишньою дійсністю, сучасністю, науково-технічним оточенням школи;
- повноцінність методичного задуму: правильне визначення значення лекційно-семінарської форми навчання в системі фізичної освіти і звідси її внеску у формування міцних знань, наукового світогляду, в етичне й естетичне виховання, в розвиток пізнавальних здібностей, в становлення особистості, вмиле використання закономірностей пізнавального і виховного процесу для реалізації можливостей таких уроків;
- мотивація навчання: вміння використовувати різні види мотивації, відповідні змісту матеріалу, що вивчається, характеру пізнавальної діяльності і віку учнів;
- реалізація задуму на основі високої активності всіх пізнавальних процесів: розвиток творчого мислення, навчання вмінню вчитися, формування умінь і навичок, опора на всі види уваги, сприйняття, запам'ятовування тощо, створення умов для використання учнями своїх сил і можливостей;
- правильний вибір і застосування вчителем різноманітних джерел придбання знань учнями, використання різних прийомів навчальної роботи; визначення структури уроків-лекцій, уроків-семінарів і уроків-конференцій, взаємозв'язку їх окремих ланок, відповідних змісту теми, що вивчається, пізнавальним можливостям учнів і дозволяють реалізувати методичний задум; застосування інформаційно-комунікаційних технологій, наочної допомоги і демонстраційного експерименту як незамінних джерел знань при вивченні фізики; виявлення вчителем результативності уроків-лекцій, уроків-семінарів і уроків-конференцій при вивченні нового матеріалу і його повторенні і подальша об'єктивна вимоглива перевірка якості придбаних знань і вмінь; постановка посиленого домашнього завдання;
- орієнтація на гнучкість методики лекцій, семінарів і конференцій: розробка різних їх варіантів, своєчасне реагування вчителя на виникаючі несподіванки, труднощі, вміння на ходу переглянути виклад, зробивши його доступнішим, більш доказовим тощо, вміння співвідносити методику з віком учнів, рівнем їх підготовки й інтелектуального розвитку;
- виховання інтересу до фізики і працьовитості: розвиток в учнів інтересу до фізичної науки, прагнення до знань, самоосвіти, вміння самостійно розширювати, поглиблювати свої знання про навколишній світ, природу, нову техніку і технології, заохочення ініціативи, пошуку і творчості учнів;
- дотримання педагогічного такту, що забезпечує правильні взаємини між учителем й учнями.

Види уроків-лекцій різноманітні. Їх класифікацію можна проводити за різними ознаками: за специфічною роллю в єдиному процесі навчання учнів фізики; за характером підходу до висловлюваного матеріалу. Звичайно, поділ лекцій на види носить умовний характер. У лекційному процесі завжди можна знайти грані уроків-лекцій різних видів. Але, в той же час, кожен вид вимагає при підготовці особливого підходу, а визначити цей підхід і допомагає якраз систематизація.

За роллю в навчальному процесі лекції поділяються на настановчі (ввідні), інформаційні, проблемні, оглядові й узагальнювальні.

Розглянемо ту, що набула широкого поширення на практиці структуру уроку-лекції.

1. Організаційна частина, підготовка учнів до сприйняття змісту лекції (5-10 хвилин). Для цього вчитель повідомляє тему лекції, розкриває її значення, ознайомлює з планом, який для економії часу може бути висвітлений на екрані; стисло характеризує проблему; рекомендує літературні та інші джерела; повідомляє домашнє завдання.

2. Лекційний виклад нового навчального матеріалу, огляд, систематизація або узагальнення вивчених питань (20-25 хвилин). Навчальна лекція проводиться відповідно до запропонованого плану, до якого періодично звертаються учні. Це полегшує з'ясування логіки викладу. Під час лекції при первинному представленні нового

навчального матеріалу вчитель рекомендує спочатку тільки слухати пояснення, не відволікаючись на запис конспекту. Завдяки цьому увага учнів не розсіюється, вони легше засвоюють зміст, встановлюють зв'язки між його окремими частинами. Мова вчителя слугує для них зразком при подальшому відтворенні лекції.

Під час навчальної лекції велика увага приділяється доведенням, аналізу і синтезу, розбору фактів, викладу різних точок зору, формулюванню часткових висновків, показу зв'язку матеріалу, що вивчається, з практикою. При цьому широко використовуються різні засоби наочності, ІКТ, демонструються досліди. Для підтримки уваги в лекцію бажано включати евристичні питання, що сприяють підвищенню активності учнів, з'ясуванню ними суті даних питань.

3. З'ясування і закріплення на уроці основного змісту навчального матеріалу (10 хвилин). Цьому сприяє повторний виклад найбільш важкої й істотної частини лекції за планом і записами на дошці або екрані, зробленими вчителем у формі структурно-логічної схеми (СЛС) або опорного сигналу (опорного конспекту). На цьому етапі учні в зошитах відтворюють СЛС (опорний сигнал або конспект).

4. Завершальна частина уроку-лекції (5-10 хвилин). Підведення підсумків (формулювання основних висновків), відповіді на запитання, обговорення деяких з них, повторне роз'яснення, якщо потрібне, деяких положень лекції, методичні поради, рекомендації для подальшої самостійної роботи.

Пропонований логічний план уроку-лекції відповідає природі навчальної діяльності і відображає процес набуття нових знань, що є, по суті, процесом пізнання. Шлях цього пізнання – від розгляду початкового матеріалу, теорій, законів, формул, понять, тобто від спостережень й аналізу (живе споглядання) до загальних висновків, до формулювання властивостей, моделювання об'єктів (абстрактне мислення) і далі до практичного застосування, зв'язку з життям, виробничо-технічним оточенням, указівок щодо самостійної роботи (практика).

Удосконалення вміння застосовувати придбані на різних заняттях знання відбувається на уроках-семінарах. Семінари – це така форма навчання, при якій головними дійовими особами навчального процесу стають самі учні: вони висловлюють класу самостійно засвоєні знання й активно обговорюють дані питання і проблеми. Вчитель лише управляє колективною діяльністю. Навчання під час семінару відрізняється від традиційного типу “вчитель – учень”, що характеризується взаємодією (вчитель навчає, учень навчається); воно припускає переважно взаємодію “учень – учень” (учень і навчається, і навчає).

Урок-семінар – дуже високий ступінь організації навчально-виховного процесу, що базується на самостійній пізнавальній діяльності учнів. Тому в учнів повинні бути заздалегідь сформовані такі первинні навички:

- аналізувати літературні та інші джерела, стисло висловлювати їх зміст;
- узагальнювати навчальний матеріал;
- робити короткі повідомлення і доповіді, виступати в ході обговорення, рецензувати виступи.

Підготовка до семінару і його проведення вимагають від учнів умінь робити виписки, складати план, користуватися розумовими операціями аналізу, синтезу, порівняння, доказово міркувати, виділяти і формулювати проблеми, знаходити шляхи їх розв'язання тощо. Все це говорить про те, що успіх семінару визначається в багато чому рівнем розвитку учнів, і вчителю варто серйозно подумати про педагогічну доцільність його організації.

Уроки-семінари класифікують таким чином: семінар - розгорнута евристична бесіда; семінар – доповіді, реферати і повідомлення; семінар-практикум (розв'язування і складання задач); семінар-диспут; комбінований семінар; міжпредметний семінар.

Щоб уникнути перевантаження учнів, деякі вчителі здійснюють підготовку до семінарів безпосередньо на уроках. Пропонуємо вже використовувану на практиці

структуру такого роду семінарських занять.

1. **Організаційна частина уроку** (5 хвилин). Йде ознайомлення з темою і планом, що включає 4-5 питань, які підлягають вивченню або колективному обговоренню на уроці.

2. **Підготовка або самопідготовка учнів до семінарського заняття** (10-15 хвилин). Проводиться за планом, запропонованим учителем і заздалегідь представленому на екрані. У процесі підготовки доцільно організувати роботу групами (по 4 - 5 осіб). Учні при цьому користуються підручниками, довідниками, додатковою літературою, мережею Інтернет. Індивідуальну допомогу може надавати їм або вчитель, або товариш по групі, або спеціально призначені учні-консультанти. У спільній колективній діяльності учні з'ясовують усі важкі і незрозумілі для них питання.

3. **Основна** (навчальна і контролююча) частина уроку-семінару (20-15 хвилин). Проводиться бесіда, під час якої колективно обговорюються відповіді на поставлені в плані питання, або проходить короткочасна письмова робота по питаннях, аналогічних розглянутих при підготовці до семінарського заняття, або виконуються спеціально підібрані вчителем вправи. На цьому етапі уроку вчителю можуть надати велику допомогу учні-консультанти. Вчитель призначає їх з числа учнів даного класу: одні з них добре розв'язують задачі, інші вміло виконують фізичний експеримент або мають глибокі теоретичні знання з фізики

4. **Завершальна частина уроку** (15-10 хвилин). Підводяться підсумки уроку-семінару, оцінюються знання учнів. Учитель роз'яснює ті запитання, що виникли в учнів, обговорює з ними деякі відповіді, уточнює домашнє завдання тощо.

Раціональні прийоми організації навчальної діяльності учнів на уроках-семінарах полягають у тому, що вдосконалення знань і вмінь учнів досягається на уроці без спеціальної додаткової підготовки їх вдома.

На уроках-семінарах більш, ніж на уроках решти типів, учні навчаються колективній роботі в класі і колективному обговоренню її результатів, висловлюють власні думки за оцінкою своєї роботи. Таким чином, на семінарських заняттях забезпечується не тільки навчальна, але й розвивальна і виховна функції навчання.

Піклуючись про усунення перевантажень учнів, учителям слід чітко визначати цілі уроків-семінарів; пропонувати учням для підготовки до обговорення посилене число питань або завдань; строго розподіляти час роботи на уроці; заздалегідь вивчати і ретельно відбирати рекомендовану навчальну і додаткову літературу.

Лекційно-семінарська форма навчання, узагальнювальні уроки з фізики, в основному, направлена на здобуття учнями знань з фізики й умінь їх застосовувати. Учні при цьому опосередковано не тільки навчаються індивідуальним формам роботи на уроці і вдома (робота з книгою, зошитом, інформацією з мережі Інтернет, здійснення самопідготовки, самоконтролю), але й оволодівають деякими колективними формами трудової і навчальної діяльності (розв'язування задач, поставлених перед класом, планування роботи, допомога один одному в її виконанні, обговорення отриманих результатів, оцінка своєї роботи, а також роботи товаришів, уміння враховувати думку товаришів тощо). При цьому в учнів накопичується досвід спілкування і співпраці один з одним.

Як показує наш досвід, найбільшою мірою вміння розвиваються і вдосконалюються під час підготовки і проведення **уроків-конференцій** як компоненти лекційно-семінарської форми навчання.

При роботі з декількома джерелами: підручником, науково-популярною літературою, матеріалами газет і журналів, мережею Інтернет, довідниками учні повинні вміти не тільки аналізувати текст підручника, але й виокремити головне із заданої теми в інших посібниках, порівнювати зміст різних джерел знань, відібрати істотне, скласти план або конспект вивченого на уроці-конференції. Вони вчаться також доповідати перед аудиторією, рецензувати і конспектувати повідомлення товаришів. Таким чином,

організаційно-пізнавальні вміння, що набувають учні на уроках-лекціях, уроках-семінарах, удосконалюються і розвиваються на уроках-конференціях. При підготовці до таких уроків в учнів з'являється більше можливостей проявити ініціативу, самостійність і творчість, ніж на уроках-семінарах.

До конференції учні готуються заздалегідь вдома, в бібліотеці. Деякі питання для конференції вони можуть підготувати, працюючи з учителями різних предметів, включаючи і гуманітарні.

При підготовці доповіді (реферату, повідомлення) до уроку-конференції учні повинні кілька разів проконсультуватися з учителем. На першій консультації складається план доповіді, визначається час повідомлення, джерела інформації, рекомендується проілюструвати матеріал, підібрати необхідні демонстрації та інші наочні посібники. У процесі самостійної роботи учні навчаються в своєму темпі, ознайомлюються з новою для них темою, складають детальний конспект доповіді, записують незрозумілі для них запитання, які уточнюють з учителем на подальших консультаціях. По цих запитаннях учитель може судити про глибину знань учнів і рівні їх підготовки до виступу. На другій консультації, як правило, уточнюються і розглядаються найбільш істотні питання підготовленого повідомлення, пов'язані з трактуванням фізичного змісту і з'ясування меж застосування понять, формул, законів, теорій. На третій консультації вчитель перевіряє зміст готового виступу, його ілюстрації, демонстрації, презентації, допомагає попередньо учням оволодіти технікою фізичного експерименту, якщо потрібно, провести окремі досліді.

На уроках-конференціях, як і на уроках-семінарах, можна використовувати фрагменти кінофільмів, відеофільмів за допомогою мультимедійної дошки або мультимедійного проєктора.

Урок-конференція – вища і складніша форма організації навчальної діяльності учнів, ніж урок-семінар, комплексне поєднання індивідуальної і фронтальної роботи, строга диференціація навчання, будується, як правило, на міжпредметній основі.

Слід ураховувати той факт, що підготовка і проведення уроків-конференцій (двогодинних) вимагає великої витрати сил і часу як від учнів, так і від учителя. Тому уроки-конференції слід проводити приблизно 4 рази на рік, тобто не частіше, ніж 2 рази в семестр у кожному класі. У підготовці і проведенні таких уроків можуть брати участь учителі різних предметів.

Цілеспрямована підготовка вчителя до уроку-конференції здійснюється таким чином:

1. Учитель визначає тему конференції, навчальні завдання, які слід розв'язати на даному уроці, час її проведення. Зазвичай, такі уроки-конференції проводяться з метою поглиблення, розширення й узагальнення знань учнів, а також обговорення і з'ясування питань, що мають велике освітнє, виховне, розвиваюче і практичне значення, пов'язаних із досягненнями сучасної фізичної науки.

Темами уроків-конференцій можуть бути: “Досягнення України в освоєнні космічного простору”, “Новітні технології у виробництві і побуті”, “Життя і наукова діяльність українських учених”, “Виробництво, передача і використання електричної енергії”, “Розвиток поглядів на природу світла”, “Радіоактивні забруднення, їх вимірювання і основи захисту від них”, “Ядерна енергія та її використання”, “Проблеми охорони навколишнього середовища і їх розв'язання на сучасному етапі розвитку фізичної науки”, “Сучасна наукова картина миру” тощо. Крім того, на уроках-конференціях можна підвести підсумки експериментальної роботи, заздалегідь виконаної учнями, узагальнити знання після навчальних екскурсій, особливо комплексних, побудованих на міжпредметній основі тощо.

2. Учитель вивчає теоретичний матеріал з теми, винесеної на конференцію, використовуючи спеціальну літературу, складає розгорнений план уроку, відбирає літературу для учнів.

Учням не слід пропонувати велике число інформаційних посібників, краще обмежитися 2-3 джерелами. Вчителеві корисно складати картотеку додаткової літератури з теми, що вивчається на конференції, яка може бути використана ним в іншій роботі з учнями. В картотеку слід заносити прізвище автора, назву книги або журналу, місце і рік видання, використовувані сторінки.

3. Учитель розподіляє завдання між учнями, для цього приблизно за місяць до уроку-конференції учням повідомляється тема майбутнього уроку, вказуються інформаційні джерела для підготовки до нього і теми доповідей, рефератів і повідомлень. Для організації роботи учням розподіляються завдання з урахуванням їх інтересів і можливостей: підготовка презентацій з теми конференції, підготовка і проведення цікавих дослідів, рецензування підготовлених робіт тощо. В цілому в конференції повинні брати участь усі учні з урахуванням їх можливостей.

4. Учитель проводить 3-4 індивідуальних консультації з учнями, протягом яких допомагає доповідачам відібрати необхідний теоретичний матеріал, визначити об'єм виступу, скласти його конспект, перевіряє ілюстрації, вміння виконати, якщо потрібно, фізичний експеримент, продемонструвати презентацію.

Оскільки урок-конференція строго обмежений часом (90 хвилин), то це ставить і вчителя, і учнів перед необхідністю ретельно готуватися до заняття, відбирати для свого повідомлення найбільш істотне, продумувати все до дрібниць, чітко розраховувати час свого виступу (як правило, в межах 8-10 хвилин).

Урок-конференція, зазвичай, починається зі вступного слова вчителя або спеціально підготовленого учня, який повідомляє тему заняття, розкриває його мету, ознайомлює з планом проведення уроку і по черзі надає слово учням, які готували повідомлення.

Решта учнів повинна не просто слухати доповідачів, а й активно працювати: самостійно конспектувати головні думки виступів або складати рецензії до деяких з них. На уроці фізики корисно відзначити, що предметом рецензування можуть бути не тільки усні повідомлення, але і підготовлені ілюстрації або практичні дії, виконані доповідачами (демонстрація фізичних дослідів, складання структурно-логічних схем, таблиць, схематичних малюнків, розв'язання і складання оригінальних задач тощо). Рецензування – одне із складних оцінних завдань, яке повинно частіше використовуватися на уроках фізики разом із само- і взаємоперевіркою робіт товаришів.

План усного рецензування:

- 1) вступна частина (аргументовано відзначити значення даного виступу);
- 2) позитивні моменти (відповідність теми поставленим на уроці завданням, тема розкрита повно і яскраво, доступність і послідовність викладу, хороші ілюстрації, чітка мова тощо);
- 3) негативні моменти (неясність викладу, конкретні помилки, неповнота розкриття питання, невдалий підбір ілюстрацій, швидка або нечітка мова тощо);
- 4) висновок (оцінка виступу, пропозиції щодо поліпшення або висловлювання аргументованої думки про іншу побудову виступу). Рецензії оцінюються разом з виступами.

Для зняття втоми учнів під час прослуховування доповідей і рефератів учитель може зробити узагальнення не в кінці уроку, а протягом його – після 2-х виступів, наприклад, звертаючи увагу на найбільш вдалі або невдалі моменти виступів, допомагаючи учням відбирати найбільш істотний матеріал для запису в зошитах. Після цього бажано зробити коротку перерву.

Активізувати увагу учнів можна після прослуховування декількох виступів, організувавши дискусію з порушених питань. Для цього вчителеві слід включити в обговорення проблемне питання або запропонувати комусь з учнів висловити власну думку з обговорюваного питання, або загострити увагу на помилковому або невдалому вислові доповідача і просити кого-небудь з учнів довести, що думка неправильна.

Дискусія – це один із способів розвитку фізичного мислення і застосування

теоретичних знань. У процесі дискусії учні вчаться доказово і переконливо висловлювати свої думки, а також володіти собою, упевнено спілкуватися з товаришами і вчителем. Під час дискусії вчитель повинен чуйно прислухатися до висловів учнів, підтримувати тих з них, які мають правильну думку, але важко або соромляться висловити власні думки і твердження.

Не завжди дискусія, запланована вчителем, вдається. Якщо учням важко розв'язати поставлену проблему, обговорення її слід перенести на подальші уроки. Узагальнювальні висновки в цьому випадку повинен зробити сам учитель. Для підтримки дискусії вчитель повинен проявляти витримку, такт і велике терпіння і не засуджувати учнів за неправильний вислів або власну думку, якщо вона навіть і помилкова; слід зупиняти охочих посміятися над товаришем; учитель повинен не поспішати сам виправляти помилки, допущені в окремих доповідях, краще залучити до цього учнів, запропонувавши їм висловитися з даного питання з вагомими аргументами і фактами.

Завершальна частина уроку-конференції присвячується підведенню підсумків роботи всього класу. Перш за все, слід показати і відзначити позитивні моменти уроку-конференції. Про недоліки, якщо вони носять частковий характер, краще поговорити з учнями, від яких це залежало, індивідуально, наодинці.

Використана література:

1. *Бугаев А. И.* Методики преподавания физики в средней школе : теоретические основы : учебное пособие для студентов педагогических институтов по физико-математическим специальностям / А. И. Бугаев. – Москва : Просвещение, 1981. – 288 с.
2. *Иванова Л. А.* Активизация познавательной деятельности учащихся при изучении физики : пособие для учителей / Л. А. Иванова. – Москва : Просвещение, 1983. – 160 с.
3. *Полат Е. С.* Новые педагогические и информационные технологии в системе образования : [учебное пособие для студ. пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров] / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров. – Москва : Академия, 2002. – 272 с.
4. *Шарко В. Д.* Сучасний урок фізики. Технологічний аспект : посібник для вчителів і студентів / В. Д. Шарко. – Київ, 2005. – 220 с.
5. *Шукина Г. И.* Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе : учебное пособие для студентов педагогических институтов. – Москва : Просвещение, 1979. – 160 с.

References:

1. *Bugaev A. I.* Metodiki prepodavaniya fiziki v sredney shkole : teoreticheskie osnovy : uchebnoe posobie dlya studentov pedagogicheskikh institutov po fiziko-matematicheskim spetsialnostyam / A. I. Bugaev. – M. : Prosveshchenie, 1981. – 288 s.
2. *Ivanova L. A.* Aktivizatsiya poznavatelnoy deyatel'nosti uchashikhsya pri izuchenii fiziki : posobie dlya uchiteley / L. A. Ivanova. – M. : Prosveshchenie, 1983. – 160 s.
3. *Polat Ye. S.* Novye pedagogicheskie i informatsionnye tekhnologii v sisteme obrazovaniya : [uchebnoe posobiedlya stud. ped. vuzov i sistemy povysh. kvalif. ped. kadrov] / Ye. S. Polat, M. Yu. Bukharkina, M. V. Moiseeva, A. Ye. Petrov. – M. : Izdatelskiy tsentr "Akademiya", 2002. – 272 s.
4. *Sharko V. D.* Suchasnyi urok fizyky. Tekhnolohichniy aspekt : posibnyk dlia vchyteliv i studentiv / V. D. Sharko. – K., 2005. – 220 s.
5. *Shchukina G. I.* Aktivizatsiya poznavatelnoy deyatel'nosti uchashchikhsya v uchebnoy protsesse : uchebnoe posobie dlya studentov pedagogicheskikh institutov. – M. : Prosveshchenie, 1979. – 160 s.

Баштовий В. І. *Форми організації учебно-познавальної діяльності учеників в процесі навчання фізики в старшій школі.*

В статті йде про сучасні форми організації учебно-познавальної діяльності учеників в процесі навчання фізики в старшій школі. Вказано, що для досягнення високої результативності навчання і виховання учеників назрела необхідність широко використовувати лекційно-семинарську форму, в основі якої лежать уроки-лекції, уроки-семинари і уроки-конференції. Показано сутність і структура представлених уроків, а також їх роль в розвитку учебно-познавальної діяльності учеників.

Ключові слова: навчання фізики, форми діяльності, лекційно-семинарська форма навчання, підготовка учеників до учебної діяльності.

Bashtovyy V. I. Forms of organization of educational-cognitive activity of students in the process of studies of physics at senior school.

In the article speech goes about the modern forms of organization of educational-cognitive activity of students in the process of studies of physics at senior school. It is indicated that for achievement of high effectiveness of studies and education of students coming to a head necessity widely to use a lecture-seminar form, lessons-lectures, lessons-seminars and lessons-conferences, lie in basis of which. The shown essence and structure of the presented lessons, and also their role, is in development of educational-cognitive activity of students.

Keywords: *studies of physics, form of activity, lecture-seminar form of studies, preparation of students to educational activity.*

УДК 7.05:39(045)

Близнюк М. М.

**УКРАЇНСЬКИЙ ЕТНОДИЗАЙН –
НАЦІОНАЛЬНИЙ СТИЛЬ ТА АНТИГЛОБОЛІЗАЦІЙНИЙ ВИМІР
(ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ)**

Однією з тенденцій сучасного постмодерністського суспільства є звернення до культурно-історичних витоків. Дизайн, створений на основі етнокультурних мотивів, – світовий тренд. Сьогодні історично знакові візерунки та орнаменти прикрашають вбрання від іменитих модельєрів, предмети інтер'єру та меблі в різних державах. Крім модних тенденцій, є і об'єктивні причини, за якими етнокультурні мотиви, актуальні для сучасного дизайну. Це позначення екологічної безпеки продуктів харчування, необхідність підкреслити традиційну технологію їх виробництва; присутність своєрідного етнічного маркера для деяких промислових товарів, що несуть на собі відбиток національної своєрідності; дизайн-забезпечення продукції, пов'язаної з національною культурою; рекламно-інформаційний супровід туристичного бізнесу та оформлення національних культурно-масових заходів; а також необхідність створення іміджу для представлення держави на міжнародній арені (виставкові, спортивні, економічні, політичні, культурні заходи).

Споживчо-утилітарна функція сучасного дизайну реалізується у процесі технологічної дизайн-освіти – формуються конструктивно-технічні вміння студентів. Але теорія дизайну, теорія інформаційних аналогів (вербального, сенсорного, структурного) ще не стала методологічною основою сучасної проектно-технологічної освіти.

Ключові слова: *художньо-проектна діяльність, етнотдизайн, національний стиль, мистецька освіта.*

Універсальність національної культури як феномену, що інтегрує досягнення українського народу та має особливості гармонійного саморозвитку, вимагає такої соціокультурної організації суспільства, яка б сприяла системному духовно-культурному розвитку кожної особистості. Національна культура, маючи високий виховний і освітній потенціал, виступає потужним чинником гармонійного розвитку людини, її соціалізації, індивідуалізації, етнокультурної ідентифікації особистості [1].

Актуальність звернення до проблем національної самоідентифікації обумовлюється розвитком суспільства, його реакцією на зміни у економічній, політичній, демографічній ситуації. У цьому сенсі і художньо-проектна діяльність, як одна з форм освоєння людством навколишнього середовища, не стоїть осторонь від розв'язання сучасних соціокультурних проблем. Зміни у сприйнятті, осмисленні та впровадженні національних культурних надбань та регіональних особливостей до художньо-проектної практики ХХІ століття призводять до виокремлення різних підходів до освоєння національної мистецької спадщини у творчій діяльності українських та зарубіжних дизайнерів [2].

В наш час художньо-проектна дизайнерська діяльність увійшла до списку